

# Zimska noč

Danilo Lokar

## I.

**K**o je ždel Fortunat tretji dan na ognjišču sam, se mu je pokazala zima strašno dolga.

„December! Prvi dnevi decembra... kje je božič, novo leto, svečnica, velika noč, ko posije v odprte veže in kašče!“

Misel se mu je obesila težka, ga povlekla k tlom, zima je stopila predenj neprijetna, brez konca. Popala ga je žalost.

Ognjišče je bilo nizko, zelo razsežno, krito z opeko in opeka je bila popokana v dalj, v šir. Tupatam so manjkali štirjaki in v sredi, kjer je sedel ogenj, se je bila napravila z leti nečkasta kotanja. Obvoj, ki je obrobljal ognjišče, je bil lesen in jelovina je bila prhla, naklana. Nad ognjiščem, komaj deset prstov višje, pa je stalo okence in smešno-majhno okence je bila edina odprtina k luči in dnevu zunaj. Zrlo je dol po polju do pod brega.

Polje, breg, vse je bilo pokrito z ledeno, snežno skorjo. Le redko je prebijalo čvrst oklep sleme razora na njivi, krtina, štor. A v dalji so se vile pod burjo stare murve in klenove meje.

Burja! Že tretji teden. Noč in dan. V širokem, zevajočem dimniku nad ognjiščem je žvižgalo, pelo, cvililo, jokalo. A to so bili le hipi. Prevladovalo je drdranje, kakor da drče zvrnjeni vozovi cepljenih drv po pločevinastih rovih. Prihajalo je, se poslavljal — nedogledna kita zvokov na pogonu. In pogon se je sekal sam, prehiteval.

To je bila Fortunatova družba. Zavil v suknjo in ponjave se je tiščal v kotu, zrl preko zapuščenega polja in nad glavo ga je ogovarjalo, ni se naveličalo.

Bili so časi, imel je burjo rad. Zavil se je toplo, zapel, povlekel kapo čez uha in zalezal ob nedeljah s fanti po vaseh. Vino ga je ugrelo kmalu, tovarišija je ves popoldan bučala, kipela na noč k dekletom, Fortunat pa je gledal, kako bi se z mrakom ukral. Takrat, ko se je vračal, je imel viхро rad, zadela se ves, pogovarjal se z njo glasno. Karal jo, vabil, onegavil z njo, kakor hlapec z žrebcom, šegavo, uvidljivo. Moč! kaka divjost! Na zapadu je bila razpeta ozka večerna zarja, gorovje je stalo odrezano pod gosto zástavo, neslo ga je niz hrib, skozi tokavo samo, vleklo na povodcu in ko se je ustavljal, je pel povir na paludu srebrno.

A danes ni bilo več matere. Tudi sestre ni bilo več.

Ostala je misel.

„Zapustili sta mi ta divji zbor.“

Odgovarjalo je, šumotalo v porogu:

„Ne boš sam!“

In danes ni imel burje rad. V življenju prvič.

Vstala je po životu vročina, zagorela so lica v temnem plamu, od nog gor po bedrih, po stegnih pa mráz. Vsak večer, vsako popoldne ob treh je prišlo. Najprej studen mrščal po vsem telesu, potem ogenj v lica, led v nogah in reznejša mrščalica. Od jeseni se je igralo tako in zdaj je december.

Hodil je še k zdravniku. Poletje je bilo, sedel je na veliki cesti, drobil grušč od tenkega zora v noč, mimo so lajali avtomobili, a tudi iz tal se je jemalo... prah, prah, oster. Tam je ujel.

Najprej lahen kašelj in kar čez noč ni jedel več. Ostal je doma štirinajst dni, kapljice so bile gorjupe, dopil je, spet je bil lačen. Spet je bila cesta bela in zapelo je kladivo. Zvenelo je od vida do vida. Solnce je ubadalo za tilnikom z dolgimi želi, prah se je lepil v goltu v skorjo, užejalo je. A kladivo je vihtelo, veselo je donel kremen, kakor v vignju in ko se je vračal zvečer, je legel, zaspal, pri priči, ubit.

Nato je treščilo iznenada. Domislil se je često, kako se je osveščal v izbi na klopi, oblivali so ga z mrzlo vodo — polzela je kača ob hrbtenici, polzela — mati ga je trla po obrazu, po prsih, ščemel je kis.

„Nič, nič, prava reč! Saj nič ni... prejde... solnce ga je zmagalo... omedlevica.“

Tolažil je stari mečkon, mojster, klepeton, postal malo, opiral se v kot, šel in ni ga bilo.

Od tistega dne ni videl Fortunat več ceste.

Mati je umrla, sestra se je odpravila v Egiptet in ne piše nikoli. Kamenar je ostal sam.

Hiša je bila stisnjena v vrsti med drugimi, rjavka, brez ometa, neznatna. Samo dimnik je bil vpijoče visok, stezal vrat preko slemen.

Tusem se je zdaj priselil posmrtni zbor, ki dela dobro, ki dela močno že tretji teden.

Heheče se od srca, kakor da se drži za trebuh:

„Ne boš sam!“

Zasmilil se je samemu sebi. V prvo ta večer je zaplesalo pred očmi, zazibalo se, bil je pijan.

„To je vročina! Da bi te satan! Mrščalica, ki se sprehaja po telesu od nog gor po hrbtu, po prsih gomazi... v glavi pa ogenj, zato sem pijan.“

„— Dokler imate vročino, Benko, ni misliti na delo! — Zdaj bi prišel pa gledal, zdravnik.“

In ko se je zasmilil samemu sebi, ga je obšinila misel, pala z neba. „Ne v temi, ne v mrazu ... noč je dolga ... in žerjavica v krvi. Ne, drvi ni več, ne trščice, ne mize ... pručice bi bilo škoda.“

Napravljal se je počasi preko ognjišča, bila je zoprna pot, kakor preko razmočene njive in videl je, da v kolenih kleca. Preudarjal je: „Zmorem? Koliko moči je treba?“

Dvignilo ga je v bodrem navdihu, da ima sile odveč.

Porival se je z ognjišča z nogami naprej, bolnik, ki se suče v polukrogu, da zdrkne s postelje, in ko je bil na tleh, je meril, da je ognjišče visoko.

„Zmeraj je bilo nizko, kdo bi rekel, zrastlo je za pol metra.“

Okno se je zastrlo, postava je tiščala ostro v mrakoto, lice se je sploščelo na šipi, brlela je z očmi. Toda jemala si je dan in se ugreznila s sencami.

„Luca! Luca sama! Skala te udari! Zdaj je ni v hišo, mati! Botra, botrica! Obele, jajc, mleka, botrica! Bes te dal! Oprezuje, da bi vprašal. Ker sem bolan! Ker ne zaslužim! Ker nimam drvi. Ker nimam —. Kdo rabi kaj? Nihče ničesar ne rabi! Nihče ničesar ne vpraša! Tehini tat v mraku, tehini.“

Poskušal je dvigniti oboj pri ognjišču, ali ta se je držal živo. Misli je dolgo in težko, naposled je uganil, da je sekira pod obokom.

Trudil se je zopet in zopet, pokrov se je udal. Les se je preklal po dolgem, minilo ga je potrpljenje. Udaril je enkrat, še enkrat in še enkrat, les se je klal dalje.

„Kako zdela! Ves rosen! Kaplje!“

Uprl se je s kratko močjo in dve stranici ste bili dvignjeni hkratu. Zidava se je sesipala, a zdaj ni maral za to.

„Naj gre vse ... v božjem imenu. Kdor pride za mano, ne bo rabil. Kdo pride za mano?“

Namignilo je, da bi rušil dalje, da bi si pripravil kuriva, mnogo kuriva, suhega, da bi podtikal vso noč. Gorel bi kres!

Vzcvelo je obličje v okencu, a zdaj ni bila vodena koža, brleče oko. Cvet, mehak, žareč, človek poduha.

„Agata! Agica — ona! bog! Kako se je zadihala, ko je govorila. Nedra so šla visoko. Pomlad je bila.“

In nikogar več ... pretekkel se je hladnejši pot.

„Ha, šteli so, vlekli na uho, prihuljeni. Enkrat, dvakrat, trikrat ... kolikokrat sem zamahnil?“

Pihal je dolgo v tlečo žerjavico, pepel se je raznašal po zraku, silil v usta, grlo, nos. Posilil ga je kašelj. A ko je skočil zubelj in je plamen zalizal, je vstalo tudi srce.

Zobaste deske so štrlele preko ognjišča, hitele v bakljo, kakor papir. Jelovina, preperela, črviva, ni imela obstanka.

Bal se je, da pade zopet v temó in noč — le noči ne, le ne temè in samotè! — in misel je prhutala naporno. Opiral se je na ognjišče, kakor mator starec, opiral z obema rokama, oko pa je šarilo po prostoru, mislilo v izbo, mislilo v podstrešje, ustavilo se, našlo. Na kaščo so držale ozke stopnice, in ob stopnicah je viselo nagnjeno, majavo držalo.

Drseti... drseti počasi, oprijemši. Dospel je. Vsak korak, kakor da jo poriva pred sabo, polno bodrico, ki mu zastavlja pot. Užgal se je spomin, zapelo je, zavihtelo kladivo v julijskem žaru, zastudil se je samemu sebi.

„Ko bi človek ne vedel... vsega. Vedeti in kinkniti v grob.“

Stopil je stopnico, dve, tri, štiri, uprl se je, kakor da se misli res prevesiti, bevsknilo je hripavo. Vzpenjal se je premišljeno višje, od stopnice do stopnice, upiral se s kolkom sproti, hreščalo je dalje, popuščalo. Držalo se je podajalo rado in veselo, hitelo samovoljno v kraj. Ta voljna udanost mu je godila, zahotelo se mu je, božkal bi, pestoval črvivi les.

Oprezno je meril nizdol, vrtelo se mu je od napora, ko je povlekel rešto za sabo, mu je vrsta prečk in oprijemala sledila res brez upora.

Grmada je bila veličastna. Sopihač je kobacal na ognjišče. Ko je zlezel na ploskev dodobra, mu je skočilo iz šipe, ki je bila edina ostala v okenskem križu, lastno obličje nasproti.

Dve spodnji polji v oknu ste bili prekriti s kositrom, a levo gorjenje je bilo zadelano le do polovice z lepenko. Ostalo zijalo nad njo je polnila zbasana žaklješina, pobrana na muravi za hišo. V edini šipi se je zdaj ugledal in se strdil kakor v božjastnem krču.

Izza široko razklenjenih zenic se je čudilo dvoje sinjih oči, modrine prvih poljskih vijolic. Lica so plamenela v bakru, kakor požar, ki ga sapa ne moti. Obustje, obnosje blede, blede. Od te beline je žar odbijal močno. Nozdrve so letele krepko.

Dosegel je pručico — zdela se mu je čutno bitje —, zmagala ga je nanjo utrujenost, ki je spodabljala na smrt.

„Do sitega bi!“

Cestarju ni hotelo v glavo, kako da ni jedel več dni.

Z mislijo, da bi žvečil, je privršalo navdušenje. A vzhit je bil slaboživ. Za petami se je plazil detinski strah. In ko mu je bojazen tiščala v grlo, se je radost uprla. Fortunat je uvidel, da bi si ne smel zaželeli ničesar, da bi bilo najlepše stegniti roke od sebe, noge od sebe... ležati, tako.

Šele odprta, se je osula tudi misel na mir.

Bučanje v žrelu nad glavo je bilo že za spoznanje drugačno kot popoldne in v mrak. Enakomerno naraščanje in padanje valov, cvilečih lestvic, ki so se v vrtnčastem diru poganjale, premetavale. Glasba zračnih slapov, ki so padali brez konca na odprtem jezu neba. Bilo je nemogoče pomisliti, da bi se zračno valovanje ustavilo in zato mu je bila želja po pokoju nerazumljiva.

## II.

Napravila se je bila čudovita noč. Tu okrog ognja je svetloba pri-tajeno popevala, obmetala stene s toplo peno, rumenordečo lučjo. A tam zunaj! Tam zunaj je bil svet tesno povit v ledeno ponjavo in zdaj se je bila razlila preko poljane hladna mesečina. Daljave po nebu so bile pometene, oprane, oko jim ni moglo slutiti kraja. S severa so se jemali, tonili, zopet vstajali oblaki, posamični, zapuščeni — iz neznanih prostorov so padale bele, mehke pernice. In pernice so se vsipale, to-nile, vzhajale, dokler je zrlo oko.

Fortunata je zmeraj veselil beg senc po poljani, ko je zrl s svo-jega loža skozi okence. A danes! To noč! To so bila živa bitja, ki so v podvizani zasopljenosti drvela preko njiv, senožeti brez oddiha. Ustavil bi jih, bežal za njimi, ha! Drvel za njimi. Spraševal — odkod, kam?

Plavanje belih pa črnih lis na loki se ni ustavilo več. Bržeče zdaj, zdaj zadržano, težeče s kraja na kraj; zopet zgoščajoče se, razblinja-joče tu, tam, povsod, nikjer. Mladec se ni znal obvladati, sledil je igri skozi šipo, oponašal samega sebe v jati breztelesnih lis, bil zunaj na poljani, bil v dalji, ki se je vsipala nanjo.

Pozabil je na ogenj, ki je buhtel vanj.

„Jedel bi! Do sitega!“

Bolečina v želodcu je bila gospodovalna, trnasta, ni se dala pre-prositi.

„Jejdeta, jejdeta!“

Med sencami in lučjo, ki sta se prekopicavali po lehah, je krilila pošastna pega. Hip brezoblična, hip koničasta je hulila pod bremenom burje, dokler ni, dvignjena, zaplapolala, pozdravila, kakor zastava. Bliščala je.

„In še ena, dve! Dve!“

Napravljal se je junaško in lahkotno, kakor da nima oteklih nog, kakor da ga ne veže zasopljenost. Sukal se je z ognjišča ročno in se čudil. A ko je bil pri vratih, ko jih je odprl, je povlekla silovita sapa proti dimniku, lovil se je z bolnim smehom. Nato se je pripravljal pre-

vidno, kakor plavač, ki meri globino daljave z očesom. Vihal si je hlače, ki so mu bile zlezle niz pete, tako da je hodil po njih in je vleklo zelo. Potegnil jih visoko v trebuh, a lezle so vztrajno v dimlje. Zmršavil je bil dodobra. Obešalo ni držalo, meso je hotelo v tla.

Zavijal se je okrog vratu, okrog prsi, uplašil se vetrnega biča, ki je pokal na prostem, zataknil v usta robec, si zapolnil duplo z njim, brundal:

„Zdaj sem na varnem. Na varnem?“ — se prekrizal.

Kapo si je bil pritegnil do kraja nosu, iskal zgolj pod noge. Imel je vero, da ostane tudi sredi viharja sam s sabo.

Zanašalo je močno. Počepal je, kakor se potuhne zverjad na pogonu in čakaj kaj pride — konec, smrt, ali beg... beg je življenje. Nagovarjalo je, zvajalo, da bi poskušal po vseh štirih, a pokazalo se je, da ne pride nikamor.

„Čvrsto! Živo! Zdaj je ura!“

Veter je zanašal kremenarja v pravo stran in ta misel, da ga veter sam zanaša v pravo stran, se mu je zdela neskončno lepa.

„Naslonim se! Uprem s hrbtom v burjo, naravnost v Poldanovec.“

Nekaj plujočega je bilo ves čas v njem, zdaj se je udal tej struji docela. Kazno je bilo, da ga res samo nosi, da ga meso ne boli več, da ima kreljuti, da je tok, ki v njem plava, mlačen. Ugodje se je razlilo po žilah.

Črna prapora se nista premikala prav nič, podoba je bila, vsak čas ju dotakne. Ali mesečina je bila poredna. Ko se je odpirala široka zapornica na nebu in lil blišč, je vse lestelo. Takrat ni razložil. Naslednji hip pa je zaklop padal, pokrajina je stala v vsej trdoti.

Burja je povzdigovala črno konico, in še eno. Vabilo je.

Zafotatelo silovito, prapor je nepričakovano zapustil tla pod sabo, valovil višje, nižje, se zopet umiril. Dvignil se je še drugi, tega je zaneslo dalje.

Viharilo je mogočno, ni upalo za mig, pritisk je bolet v licih, na vršku nosa, v prsih. Počeni! je, čakal. Tla so bila zamrznjena, drselo je, zasklelo ga, da ga na lepem dvigne, zgane — ven, ven! na odprto morje.

Fortunat se je zravnal vnovič, naslonil proti burji, gôdilo mu je lepo. Vodilo ga je šegavo vljudno, kakor pod pazduho, podržech. Nosilo je, kakor pokojne vode čajko, a ni zaupal, zastavljal podplate trdno. Tudi zadeval ni več ob krtine in razgone. Zdaj zdaj — je bila podoba — iztegne dlan.

Ognjenica v životu je delala enakomerno, stresalo ni več sunkoma, kuhalo ga, čutil je uhlje, obzirno.

„Resnično!“

Povlekel je s plosko dlanjo čez lice, in roka je bila mokra. Kuhal se je pod tesno zadelano obleko, a tu je udarilo z viška, potisnilo ga k tlom. Črna prapora sta čakala dokaj blizu. Oko je prebiraloz razgrnjene perotnice, kljun, dva kljuna.

Čakati... čakati povoljnega trenutja in ko si je oddahnil globoko, je stekel po pasje.

Prapora sta se bila ujela v posekano živico. Enemu vranu pa je manjkala perot docela.

„Kako jo je gladko odbila. Burja.“

Držal je premrzli kepi v rokâh in zastudili sta se mu neznansko.

„Nič! Saj nič ni! Bes te dal! Večerja! Pečenka! Prišel do svojega!“

Kanil je potisniti raztrgano strašilo pod pasho, a perotnice se niso dale. Gladko, kakor da je steklena, se je odbila še ena.

„Saj nič ni! Premrznjeno! Zledenelo! Led ni strupen. Pomnim: iz Argentiniije so pošiljali zmrznjeno meso. Okusno. Katarinsko opasilo! Kaj je lahko — samo perje.“

Sunil je sršasta šopa k sebi in se žuril. Plašilo je: Mudiš se dolgo, strašno dolgo! A proti burji ga je skrbelo, zbolelo srce.

Okrenil se je s hrbtom, poskušal ritenski. Pošepetavalo je: Padeš! Momljalo: Padem? Brizgnilo: Padem! — in spustil se je po preudarku na vse štiri. Prtljaga pod pazduho — tiščal jo je s krčem — ga je vezala.

Kmalu se je osrčil in korakal po soldaško proti zračnemu oceanu.

„Prsa — prsa ven!“

Hip nato je bil globoko sklonjen, strmел, stiskal ustne, si buljil pod noge, težil globje, računal, kako mu brije zračna reka niz hrbet.

Utrujalo je.

Misel na jed, na grizljaj, na usta polna prežvečene hrane, polna sline, ga je bodrila. Slina se mu je stekala od vseh strani, požiral je hlastno.

Pa je planila vas predenj — usula se je čez strehe brzica mlečne beline — pa ga je podoba zadela globoko.

„Klampini, bosjaki, drhal,“ si je slovkoval, „kako se tesne pod bičem, zibljejo na desno, zibljejo na levo, mimo ušes pa jim uhajajo slapovi luči in vihre.“

Vstal je ogromni dimnik, stegnil se in palo je v uho, kako drdrajo prevrnjeni vozovi cepljenih drv po pločevinastih rovih. Podvizal je, upiral se, kakor veslač, ki ne more dalje, ki računa:

„Ko preštejem do deset, bo vsega konec!“ —

in hropel z bolečino, ki je davila.

Udati se! Šteti! A ni pomagalo. Zadal je: „Ko preštejem do trideset!“ Došel in spoznal z bridkostjo, da mu zastopa pot. Spustil se je do sto, štel, drobil, kakor na rožnem vencu, hotel: hotel sto, sto, sto! premaknil se pa le malo. Zaplesala so števila, blebetal že po šolarsko: stooseminsedemdeset, zatikal se je jezik, število ni hotelo dalje, klecnil je.

A pal je v senco hiš.

„Kdo bi bil rekel! Le je šlo!“

Odnesti mu je hotelo plen izpod pazduhe, burilo spet brez milosti, tiščal je kakor dete, ki noče vrniti krone.

Ščemele so ga te misli, bolele telesno — „hlista, spet hlista,“ je dopovedoval — sesedel se na skali sredi kuhinje in sapa mu je iztrgala dver iz rok.

Na ognjišču ob žrjavici se je smodilo perje premrzlih ptic, tajal se led, sledilo je oko, kako kaplje na precepu: Tek — tek — tek. Predmeti, zidovje, mrak, zibelj — vse naokoli se je zlilo v srce zažemajoč privid.

### III.

Delo je bilo težavno, vendar ga je opravljal hlastno, kakor da ga nekdo priganja.

Kepi sta se bili raztajali docela in s pohlepnejšim puljenjem se je koža prala, kakor se porje prhlo krilo. Pralo se je odtajano meso samo. Kepi sta se v dlaneh cedili, zažemal je z dolgimi prsti, kakor tepena zver. Krvavkasta voda je kapala iz dlani, rekel bi, iz gobe.

Vzel je sekiro, presekao po trebuhu na sredi. Drobovje je bilo prazno, ptici sta bili zmrazili pač od glada, izruval ga je, kakor vleče kmet korenike iz odsute prsti.

Mislil je na raženj in ta misel se mu je kazala posebno velika. Razklal je s sekiro prvo stopnico, zavrzel jo, načel, odločil drugo, tretjo, ličil, koničil dolgo. Ko je nasadil oba trupa na belo sulico, je dahnil prosto:

„Delo! Lepo delo!“

Žrjavica je bila še dosti živa. A drobje — zavrženo — jo je dušilo, kremžilo se, čmažilo. Oster, žegetajoč smrad se je vil — kakor iz kadilnice — kvišku ob vengah.

Fortunat se je spokojil, le dihanje mu je hodilo na pot. Sopol je glasno, hropenja ni znal ustaviti. Počeli sta se tresti nogi, tresljaji so padali, se dvigali v taktu nihala; nihala na uri, ki brzi, preden se ustavi popolnoma. Vrgel je obe nogi vsaksebi široko, na to, na ono stran žrjavice, obstali sta slednjič.

Cestar je sedel sedaj na pručici, vrtel pečenko oprezno, modro pazil, da je živi žar ne zajme globoko. Duh je bil slajav, zaplesal po zraku:

„Slast, slast —“

in nanovo se je stekala slina v ustih.

Drzo je govorila želja, ponujala podobo:

„Slanine! Masla! Olja!“ —

in smegljiv je bil na slanino, maslo, olje, ki se je nudilo v podobi.

Mežikal je v leščavo, dokler mu ni prestrigel glas, ki ga ni več spoznal:

„Kanec! Kanček!“

Spomnil se je matere.

Zasmilil se je samemu sebi zopet.

Štel kaplje, ki so padale s čela počasi na pečenko, na sredo. Ljuto je povlekel z rokavom mimo obličja, čez lase. Čutil, kako vre znoj živo.

Ognjenica po žilah je zaplapolala široko, pred oči se je prisukal ples, krožilo je. Najprej ena mušica, še ena, tri, štiri, roj, več rojev, oblak. Žrjavica v nečkastem ložu ni bila več oranžasta, spreminjasta je prihajala, sinja, višnjeva, bela, čisto bela. A ni trajalo dolgo. Vrgel se je globoko v kot, skušal se ugrizniti, prislonil glavo k žakljevini, ki je strčala iz okna, kakor oteklina, pomislil:

„Žakljevina strči —“

misлил, kako je nabrekla žakljevina polna prhljine,

čakal, da si počije, dokončno počije.

Spati, zaspati.

Kako dolgo je bilo, ni mogel dognati, ko se je sveščal. Hotel se je znebiti nečesa — nabrekle žakljevine, ki je bila polna prhljine? — ujemal se v zavest, da so bile sanje, da je še tesno vanje povit, da ga utesnjujejo. Ali kaj je bilo? Skala leži na prsih, žrjavica čezinčez.

Benko je obračal raženj, meso je bilo pečeno, dišalo dobro. Držal je sekiro, hotel ločiti grižljaj, dva. A ko je okusil, je upala slast. Bilo je plehko in zgolj žeja, strašna žeja ga je zganjala. Spoznal je, da je zgubil moč, da bi se napravil preko ognjišča še enkrat.

Slišal ni več zbora v žrelu nad sabo, slapovi so se bili obrnili drugam, hiteli visoko nad njim. Vprašati se: Slišim? a odgovarjalo je, da mu zvočna prožnost odмира. Še so glasovi tu, mnogo glasov, a vse se je nagnilo nekam na drugo stran.

Tudi žrjavice ni bilo več, tople luči. Tlela je hrastova glavnja, ki je bila tu leto dni, nevidno tlela,

in iz kotov, izpod ognjišča se je gnetel mrak, hladna mrakota.

Fortunata je zarezal kašelj. Zopet in zopet. Ustrašil se je. Prosil bi. „Pomagajte, ljudje božji!“

Kašelj je bolel, ni se pustil ustaviti, gnal, šlo mu je na jok. Najprej so se pokazale s kašljem solze posamič, nato bruhnile v joku, tekle mirno, dolgo. Bivalo je lažje. Tesan oklep se je rahljajal.

Kmalu se je pokazala v pljunku kri. Par krvavih nitk, nato so se usta napolnila z lužnosladko tekočino, zadrževal je, še in še tiščal usta, bal se jih odpreti, a kmalu ga je razgnalo, bruhnil je preko trebuha, kakor je ležal stegnjen, mimo nog, po ognjišču. Črna luža se je sesirjala naglo, zdelo se mu je koj, da je prijetno hladno. Prihulil bi se, kakor prej na polju, kakor zajec na begu, čepel, čakal. Samo ne naprej, samo ne ganiti, samo ne dahniti. Nikar glasu, nikar gibljaja. Treba je potrpežljivo čakati, da gre mimo. Da bi bilo mimo.

Tiščal je ves vase, dolgo. Bal se treniti, črhniti —  
tedaj se je užgal kres v prsih.

Stal je do vratu globoko v soldanskem rovu pod brežino, kopal za vinograd. Privršalo je mimo in griva je plapolala in ruta je plapolala in oko. Zajemala je z jerbasa, obsipala ga s češnjami —

„Lovi, lovi!“ —

Že je voziček tonil za akacijevim gajem. Uprl se je v breg, srce mu je zasadilo v grlo.

„Agata!“

Ponavljal je ime grgrajoč, kakor da mu nekdo steže grgunec, lovil se za presekane korenike:

„Agica!“ —

Planine so se zgrnile mimo očesa, senožeti. Kosili so preko gore, valja se v senu, majčken je še. Zarije se z glavo v lonico, zasipa z dišečim planinskim biljem, brli iz kope:

„Tata, tata?“

Odgovarja krotko, dobro:

„Aha!“

plane, kakor veverica. —

Vozili so se, mnogo ljudi je bilo, tonile so v diru hiše, drevesa. Vreščijo sosede, srečen je, a voz brzi, ne upa si dihati, ganiti se, treniti, ne črhniti...

samo gledati, gledati...